

Obsah a formy informačního vzdělávání I.

Osnova

Obsah a formy informačního vzdělávání

- **Podle různých typů institucí v ČR, zahraničí**
- **Iniciativy, organizace, projekty zabývající se problematikou IG**

- **Informační vzdělávání a vysokoškolské knihovny u nás a ve světě**
- **Jak se informační vzdělávání vyvíjelo**
- **Pracovní skupiny pro informační gramotnost**
- **Komise IVIG a její činnost**
- **Řešené projekty u nás**

Zásadní odkazy

- **Obecné odkazy**

- **Infolit** <http://www.infolitglobal.info/>

- **ENIL**

- <http://www.ceris.cnr.it/Basili/EnIL/index.html>

- **Weblogy**

- <http://www.information-literacy.net/>

- <http://information-literacy.blogspot.com/>

- <http://www.informationliteracy.org.uk/>

**Informační
vzdělávání:
zobecnění**

Význam informačního vzdělávání

- IG = cíl, jehož by mělo být dosaženo
- změny ve společnosti
- nutná změna v osnovách a studijních programech
- IDEÁL => ne 1 předmět, ale široké spektrum prvků IV
- na každém vzdělávacím stupni jiná podoba, jiné dílčí cíle ...
- akreditace, kritérium pro hodnocení školy

Odpovědnost ...

- odborná garance a zázemí
- personální zajištění
- tvorba programů, příprava materiálů, různé formy výuky ...
- postoj školy
- knihovníci?
- učitelé?

SPOLUPRÁCE

Knihovna a škola

Spolupráce naprosto nezbytná!!!

- se studenty
- s vedením školy
- s pedagogy
- s ostatními zaměstnanci

Aktivní přístup ze strany knihovny ...

Postavení knihoven

- školní, vysokoškolské ...
- pozice v rámci školy
- podíl na chodu školy
- změny v souvislosti s IV

- situace v zahraničí (např. VB, USA)
- Academic success (support) centre (odborné čtení a psaní, učební styly, time management, základy PC, vyhledávání informací)

Informační vzdělávání minulost

- dlouhá tradice – je na čem stavět
- *bibliographic instruction (BI), library instruction* + infromatická příprava
- nelze jen změnit obsah kurzů
- odpoutat se od původního pojetí
- prvky IV napříč osnovami a studijními programy

**Univerzitní,
odborné knihovny
IV na VŠ**

Informační vzdělávání vysokoškolské knihovny v ČR

Ve světě a u nás

- **50. léta - počátky?**
- **60. léta - rozvoj od orientace k instrukci**
- **70. léta - centra pro sběr a výměnu materiálů**
- **80. léta – rozvoj výuky na univerzitách**
- **90. léta - obnovená potřeba, ICT, informační politika, definice a standardy, marketing, web-based courses, strategie, mezinárodní projekty, IG jako součást vzdělávání**
- **00. léta – centra pro učení, e-learning, multimedia, jak psát ...**

Formy informační vzdělávání na VŠ

- **(exkurze v knihovně, průběžná, jednorázová školení na určité služby, zdroje)**
- **systematicky koncipované kontaktní, e-learningové kurzy, přednášky, semináře, semestrální cvičení v rámci řádné výuky na VŠ**
- **www portály, průvodci**

Obsah informační vzdělávání na VŠ

- **služby, zdroje konkrétní VŠ knihovny**
- **obecné zásady zjišťování, sledování, vyhledávání, zpracování, použití v kontextu=integrovaní, hodnocení, prezentování informací**
- **citování informací, autorská etika, plagiátorství**
- **zásady vědeckého publikování (včetně elektronického), pomůcky pro diplomanty, doktorandy**
- **konkrétní práce s oborovými a dalšími informačními zdroji (specializované vědecké zdroje, elektronické inf. zdroje)**
- **informace v souvislostech - terminologie, teorie, celoživotní vzdělávání**

Obsah a formy informační vzdělávání na VŠ

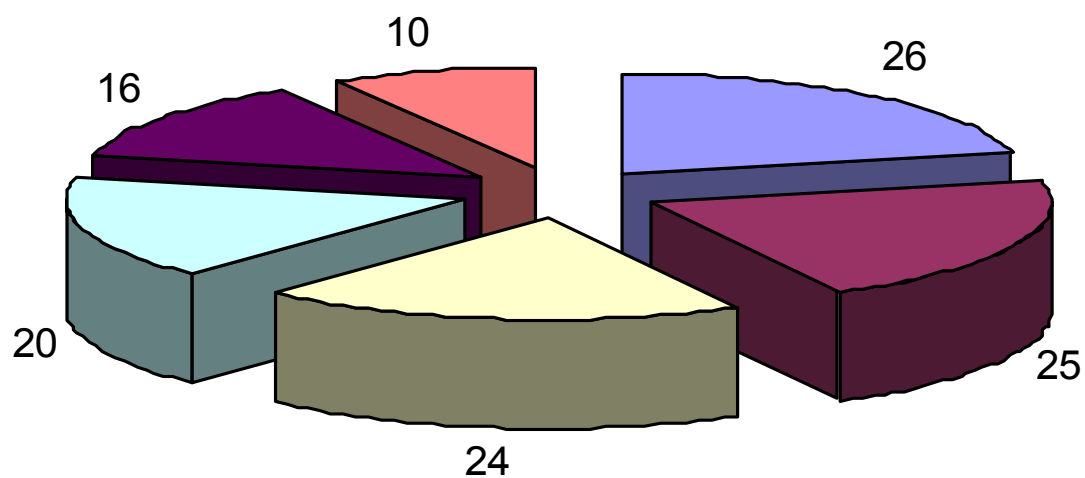
Obsah

- Kde hledat informace
- Jak hledat informace
- Jaké hledat informace
- Jak s nimi naložit
- Jak se dostat k plným textům
- Jaké služby využít
- Jak informace použít
- Jak psát
- Jak se chovat eticky
- Jak se chovat zákonně

Formy

- Vstupní přednášky knihoven
- Kurzy knihoven
- Předmět v osnovách
- Výuka v odborných předmětech
- Online kurzy
- Multimediální kurzy
- E-learning
- Kombinovaná výuka

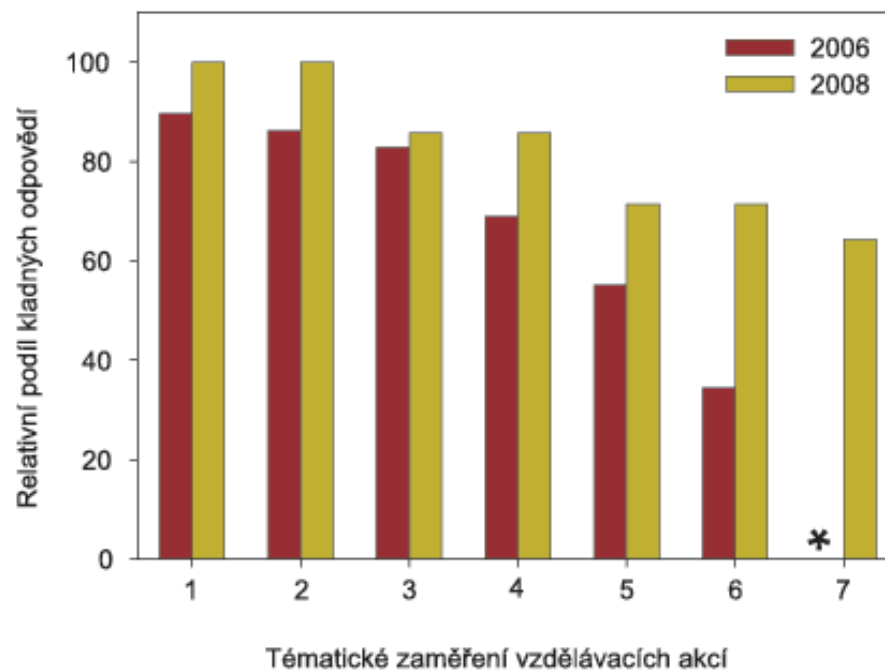
Obsah informační vzdělávání na VŠ průzkum 2006

- Vyhledávání v katalogu
- Služby knihovny obecně
- Vyhledávání v databázích
- Citování
- Vyhledávání na internetu
- Psaní odborných textů

Obsah informační vzdělávání na VŠ průzkum – srovnání 2006 a 2008

1. Práce s katalogem
2. Práce s databázemi
3. Služby obecně
4. Citování
5. Vyhledávání na internetu
6. Psaní odborného textu
7. Prevence plagiátorství (novinka)

Informační vzdělávání vysokoškolské knihovny v ČR

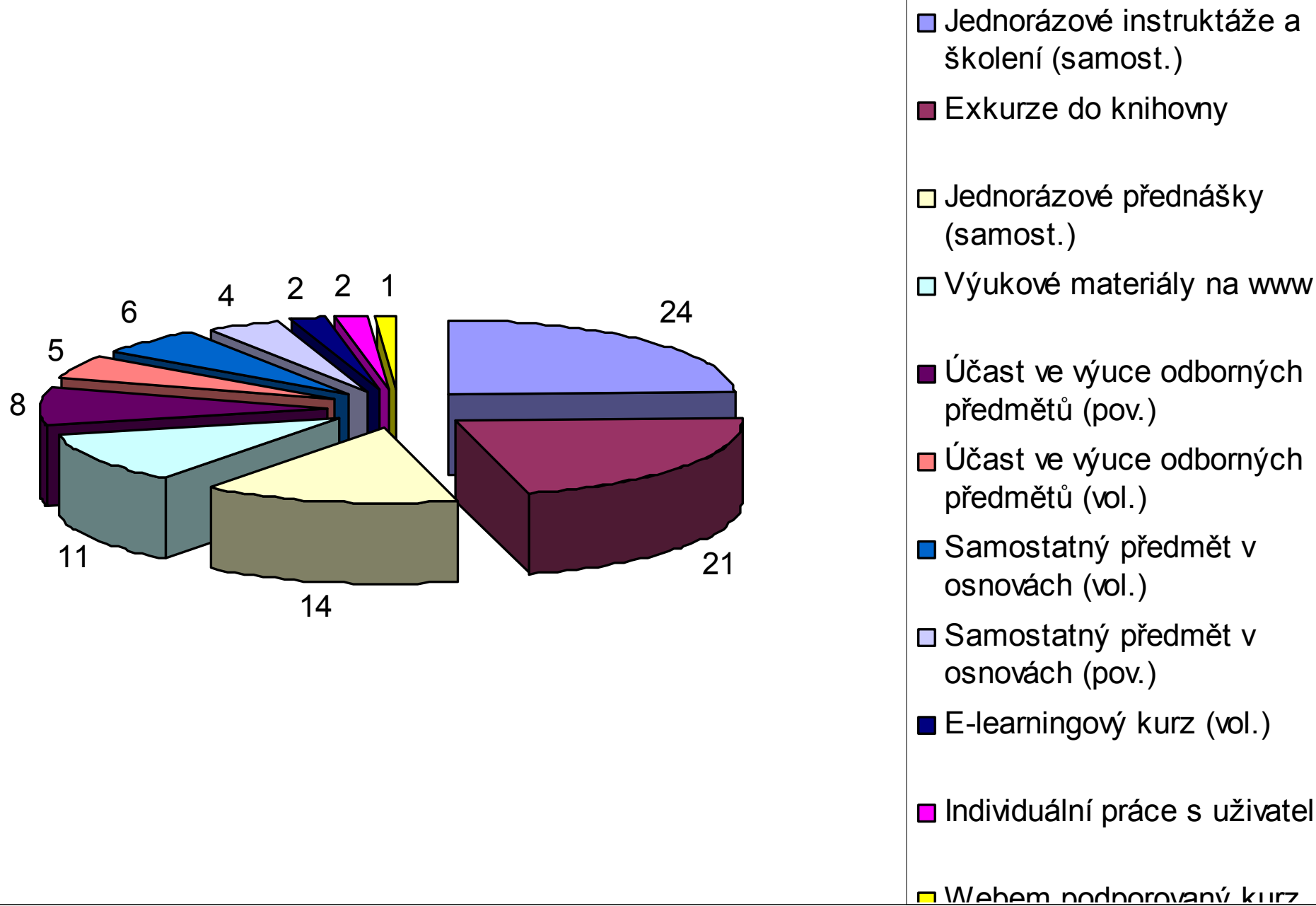
Strategie a taktika

- k prosazení: nalezení advokáta, argumentace, příprava projektu, spolupráce s pedagogy
- k získání zájemců: propagace, nabídka, flexibilita, atraktivnost

Aktivity

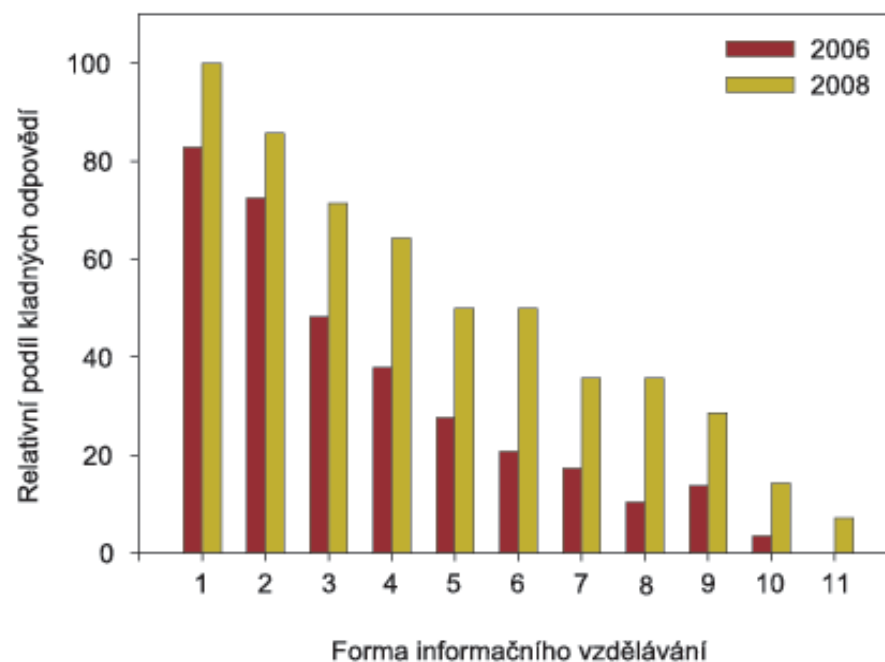
- semináře pro akademickou obec
- kurzy na objednávku pro učitele i studenty
- výuka: předmět v učebních osnovách
 téma v odborných předmětech
- podpora nezávislého samostudia: online kurzy ...

Formy informační vzdělávání na VŠ průzkum 2006

Obsah informační vzdělávání na VŠ průzkum – srovnání 2006 a 2008

1. Jednorázová školení
2. Exkurze
3. Jednorázové samostatné přednášky
4. Výukové materiály na webových stránkách
5. Účast na výuce povinných odborných předmětů
6. Samostatný volitelný předmět
7. Ostatní typy kurzů
8. Účast ve výuce volitelných odborných předmětů
9. Povinný samostatný předmět
10. E-learningový volitelný kurz
11. E-learningový povinný kurz

Něco k historii průzkumů

- Průzkum v létě 2006, účast 16 VŠ
 - prezentace je na <http://knihovny.cvut.cz/ivig/ivig2006.html>
- Nový průzkum v létě 2008, účast 14 VŠ
- Změny v druhém šetření:
 - Sumarizace výsledků za celou VŠ
 - Přibylo pár otázek a podotázek
 - Zajímavost – „Koncepti IV na VŠ v ČR“ četli všichni 😊

Sledované údaje v první části dotazníku

- Rozvoj IG studentů a zaměstnanců v dlouhodobém záměru VŠ – většinou není uveden 😞
- Existence koordinátora vzdělávacích aktivit na VŠ, případně v knihovně – čím dál častěji 😊

Odborné kompetence knihovníků – druhá část šetření

- Vedení VŠ nepožaduje po učících knihovnicích oficiální pedagogické vzdělání

NAPROTI TOMU

- Knihovníci nepatří v ČR mezi akademické pracovníky – vyskytly se protesty pedagogů, aby knihovníci zajišťovali výuku celých kurzů

Akce knihoven se zaměřují na

- Účast ve výuce povinných předmětů
- Online vysílání přednášek a školení
- Nové e-learningové předměty
- Nový volitelný samostatný předmět v osnovách
- Instruktaže pro studenty 1. ročníků
- Rozšíření a modernizace e-learningového kurzu

IV ve statistikách VŠ

- V roce 2007/2008 uspořádaly knihovny, které se zúčastnily dotazníkového šetření celkem:
 - 544 jednorázových akcí pro 16 667 účastníků
 - 37 kurzů pro 3 468 účastníků
- Což představuje 1 647 hodin výuky

Struktura uživatelů podle četnosti výskytu

- Studenti 1. ročníků
- Studenti co píší bakalářskou či diplomovou práci
- Doktorandi
- Pedagogové
- Studenti kombinovaného a distančního studia
- Zahraniční studenti
- Studenti se zdravotním handicapem
- Zaměstnanci školy (i knihovníci?)

Zahraníčí – informační vzdělávání na VŠ

- **Infrastruktura univerzit – spojenci, akademické mezičlánky, logická spolupráce více pracovišť v rámci instituce (academic support center, learning centre, centre for academic practice and learning, academic success centre, academic writing centre)**
 - **Academic skills (jak úspěšně projít studiem, vědecké publikování a psaní odborných textů, prezentační a lektorské dovednosti, e-tutoring, komplexní kurzy ICT dovedností včetně e-learningu)**
<http://www.une.edu.au/tlc/aso/students/programs/tuneup/>
- **Implementace do výuky VŠ**
 - **Německo, Univerzita Biefeld – založení „teaching service“, která nabízí fakultám výuku akademických klíčových kompetencí včetně informačního vzdělávání**
 - **ICT helpdesk včetně pedagogického rozměru – Norsko, Univerzitní knihovna Stord/Hausegund**
 - **Informační vzdělávání v programech pro inženýrské obory průmyslového designu – Švédsko, Univerzita Skövde**
 - **Finsko ve strategických dokumentech MŠ 2004-2006 - priority podpora vzdělávání v dovednostech IL, ICT, „computer based“ služby**
implementace do výuky po celou dobu studia Finsko – „Curriculum plan for informational literacy“, síť „vyučujících knihovníků“ na univerzitách

Zahraníčí – informační vzdělávání na VŠ

Zajímavosti:

- [Project SAILS](#) – standardizované testy IL
- **Queensland University of Technology**
 - Integrated literacies coordinator
- **Academic center, Learning center, Centre for Academic Writing**
 - infrastruktura zahraničních univerzit podporuje spolupráci ve prospěch IG

Tutorialy, weby:

- [Open University Information Literacy Unit](#)
- [University of Leeds – Training material](#)
- [Searchpath Michigan University](#)
- [The University of South Dakota - Gateway to Information Literacy Assessment](#)

(„Information literacy instruction disseminated through blogs, podcasts, Web-based tutorials, and other popular distribution channels“) - Smith, G. A. Academic Libraries in Transition: Current Trends, Future Prospects. Liberty University, 2006)

Hodnocení kurzů

Hodnocení online kurzů

- **E-Skills (Une, Plus)**

Une <http://www.une.edu.au/library/eskillsune/>

Plus <http://www.une.edu.au/library/eskillsplus/>

- **ICT Driving Licence - University of Helsinki, Finsko**

<http://www.helsinki.fi/tvt-ajokortti/english/material.htm>

- **(VISION – Uni TUHH, Hamburg**

<http://www.vision.tu-harburg.de/>)

Hodnocení online kurzů: kriteria

- **Přístup:** je kurz veřejně přístupný celý, nebo jen jeho část, případně přístup pro hosty? jak složité je najít start kurzu?
- **Design:** považujete ho za zdařilý, co se vám nejvíce líbí, co nejméně? zkuste najít vhodný termín, který by ho charakterizoval,
- **Struktura:** Je členění kurzu přehledné? Jsou některé celky příliš stručné nebo naopak příliš obsáhlé?
- **Obsah:** Odpovídá podle vašeho názoru zaměření kurzu a cílové skupině? Postrádáte v něm něco, nebo naopak považujete něco za zbytečné? Připadá vám něco jako příliš složité, nebo naopak „polopatické“? Jsou k dispozici testy, animace a další výukové aplikace kromě textů?
- **Uživatelský komfort:** Je zřejmé, pro koho je kurz určen?
Je kurz aktualizován?
Je vyhovující navigace po kurzu?
Rozumíte všem pokynům?
Je k dispozici kontakt na správce, tvůrce, nebo jiná zpětná vazba?

**Pracovní skupiny,
týmová spolupráce**

Práce v týmu

Principy

- stanovení cílů a důvodů, metod, pravidel a času práce
- ochota naslouchat, přispívat, komunikovat, ustupovat
- členové týmu – tvůrčí nadšenec, systematický tahoun, hledač chyb, administrativní puntičkář

Klady

- Invence, rychlost, komplexní pohled, spolupráce

Zápory

- kompromisy, přizpůsobení se v zájmu dohody, závislost

Nástroje k týmové práci

- software ke sdílení materiálů a výsledků práce

Hodnocení práce v týmu

- Kolik bylo členů týmu?
- Kdo měl jakou roli? (organizátor, tvůrce, systematik, hnidopich)
- Jak jste si role určili? (vyplynuly přirozeně, dohodou)
- Jak se dělila práce? (na začátku, v průběhu, dohodou, přidělením)
- Jaké byly vztahy? (vstřícnost, dohadování, rozčilování)
- Jak probíhala dohoda? (shoda, kompromisy, argumentace, distancování od většiny)
- Jak se vám líbila práce v týmu?
- Co vám nejvíc vadilo?
- Chtěli byste v tomto týmu pracovat na nějakém řešení?

Pracovní skupiny pro informační gramotnost

Sdružení, fóra, odborné sekce, pracovní skupiny

- při knihovnických asociacích – národních i mezinárodních
- na univerzitách
- v univerzitních knihovnách

Příklady

IFLA - Information Literacy Section <http://www.ifla.org/VII/s42/index.htm>

ALA - ACRL – sekce akademických a vědeckých knihoven

<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlissues/acrlinfolit/informationliteracy.cfm>

NFIL – americké národní fórum <http://www.infolit.org/>

UNESCO – Capacity Building, IFAP – Information Literacy, Information Literacy Resources Directory

NORDINFOLIT – severské země

<http://www.nordinfolit.org/default.asp?nid=13>

ANZIIL – Austrálie <http://www.anziil.org>

EnIL – evropská síť <http://www.ceris.cnr.it/Basili/EnIL/index.html>

Pracovní skupiny pro informační gramotnost

Pracovní skupiny

CAUL <http://www.caul.edu.au/info-literacy/>

Information Literacy Working Group

Committee of Australian University Librarians

SCONUL http://www.sconul.ac.uk/topics_issues/info_literacy/

Working Group on Information Literacy

Society of College, National and University Libraries

CARL http://www.carl-abrc.ca/projects/information_literacy/information_literacy-e.html

Information Literacy Working Group

Canadian Association of Research Libraries

Komise IVIG a její činnost

založená 2000, od roku 2002 v rámci AKVŠ

- Terminologie – informační vzdělávání, informační gramotnost
- Přehled aktivit v univerzitních knihovnách 2001, 2003, 2006
- Definice informační gramotnosti jako struktury 5 modulů 2004
- Standardy informační gramotnosti univerzitních studentů 2005
- Pilotní průzkum stavu informační gramotnosti studentů 2004, 2005
- Seminář IVIG od roku 2003
- Standardy IG
- [Koncepce IV na VŠ v ČR](#)
- Spolupráce

Řešené projekty

Příklady projektů na univerzitách v ČR

- **VŠB** – Jak pracovat s informacemi – Web-based course
- **MU** – e-learning – FF, PdF, LF (Kurz práce s informacemi, Jak pracovat s odbornými informacemi, RING)
- **ČVUT** – Kurz informační výchovy – Web-based course
- **VUT**
- Univerzita Karlova, Univerzita Pardubice, Univerzita Hradec Králové, VUT Brno, OPF Karviná...

Shrnutí

- Formy a obsah IV na VŠ
- Pracovní skupiny, iniciativy v oblasti IG
- Práce v týmu